

d'Espanya; i hi ha algunes variants amb *a-* inicial: *agaiuva* o *aguava* a Toledo (S. XVIII), *aguavilla* (< **agavilla*), *agauja* a Lleó, *abugués* a la Rioja, *agalúa* a Galícia.

Havent-hi *-y-* en el gloss. de l'Escorial (c. 1400), en el Repartiment de Val., en Abenalbéitar i en Guillén de Segovia (1475), i no essent possible que *-ll-* es torni a l'Edat Mitjana, n'hem de deduir que són les formes del tipus (*a*)*gaiuva* les originàries, i que la *-ll-* de les formes catalanes, de data recent, es deu només a una ultracorrecció. Ço que descarta sense remei l'etimologia de GALLI UVA 'raïm de gall' suggerida per Moll (RFE XXVI, 500-1), que altrament hauria donat **gajuva* i no pas *galluva* a Castella.

D'altra banda essent *gayomba* una ginesta i designant altres de les formes citades els gallerans, *Ruscus aculeatus*, cal relacionar amb el tipus pre-romà *AJAUGA que a tot l'Oest de França designa l'argelaga, planta molt semblant a la ginesta però espinosa com els gallerans: veg. Gamillscheg, EWFS, 540-1, i REW, 4579. El tipus *jaugue*, *yaugue*, *ayáugo*, s'estén per la Girona i el Nord de les Landes, i el collectiu *ajaugà* apareix en una escriptura landesa de 1515, *jaugrà* en una de girondina de 1584; en francès, ultra el literari *ajonc* (< *ajon* < *AJAUGONE [*ajou* S. XIII, *ajothum* S. XII]), i formes com *jôghe*, *ajailon*, *jeyon* etc. en els dialectes francesos del SO.

Totes aquestes formes resulten d'un derivat *AJAUGONE, i les gascones s'expliquen per *AJAUGA, mentre que les formes hispàniques parteixen d'una base (A)GAJÚA d'on *gayúa* > *gayuva*. Una de les dues variants principals pot ser metàtesi de l'altra; i veg. encara GAONS. La forma *AJAJÚA sembla de fesomia basca.

En català, l'àrea, només mallorquina, menorquina, valenciana i de l'Ebre, fa creure que és un mossarabisme; i així s'explica sense dificultat la conservació de la *-l-*. Però, d'altra banda, així podem esperar que *gaiuba* i *gaiub* s'empressin en àrab, i llavors la *-f* < *-b* s'explica, sense dificultat, pel mateix fet conegut de fonètica hispano-aràbiga que, canviant *-b* en *-f* (BDC XXIV, 69), ens explica *garrova* > *garrofa*, *Rafelguaraf* < *warab* etcètera.

1 No confondrem amb aquest nom de planta, del qual potser és del tot independent (o bé hi haurà més aviat influència per contaminació i convergència maestr. *gallufa* 'halo de la lluna', que sol assenyalar pluja; nota Ga. Girona (Voc., 377) que això es diu *gambuix* en el Princ. i Mall., i *caduça* a Península: aquest deu anar amb *el caduç* (indirectament provinent del gr.-ll. *cadus* 'cubell'); i *gallufa* pot venir d'un *cajuf* = *caduf*.

Gaixbola, V. *gàbia* *Gaixet*, potser relacionat amb *queix* (CAIXA) i amb *cuixa* *Gaixives*, V. *guaixar* *Gaixull* i *gajull* 'fangar' semblen estar per *gassull* (propagació de la palatalitat de *-ll-*), que igual que *gassol* i el ross. *gassot*, deuen resultar d'*aguassot*, *aguassull*, derivats d'AQUA (+-ACEA) *Gajà*, V. *gaig*

GAJAL o GAIAL, 'espècie de badiu', gran finestral en galeria de velles cases de pagès, en alguns punts *gaia* i *caial* sembla ser derivats del ll. CAVEA 'gàbia', 'cavitat', reduït primer a CAJA. □ 1.^a doc.: c. 1880, DAG.

«*Gajal* (Tremp): ventana de desván; simple obertura sense bastiment ni porta.» Però té més extensió, per tot el Nord del cat. or. hi ha en les velles i grans cases de pagès els *gaials* que he descrit a dalt (vistos en molts llocs d'aqueixes comarques, 1926 ---). Cerdanya *gajal* «finestral o obertura alta que tenen els porxes» (BDC II, 54). Els corresponals del *Dicc. de Dialectes* de l'IEC donaren les respostes següents, que publica Griera: Organyà *gajals* «els finestrons grans sense porta» (BDC xx, 139); «*gaijal*: 1. Obertura que es deixa al cap de la caas sota teulada, la qual comprèn tota o una part de les parets mestres ---» (Sort), «sol fer-se en pellers i eres, per entrar palla, llenya» (Tremp); 2. Finestral d'un campanar; 3. Obertura en una paret; 4. Arcada d'un porxo (Borén) (BDC xx, 205). A l'entrada d'Andorra vaig anotar *gajál* 'finestral típic de la casa Urgellesa més petit que el celobert' (Arcavell, 1936).

Aneu «*gaijal*: agujero sin ventana existente en los pajares para ventilación» (Pol, 19). «Amb aquest parany s'hi solia agafar ocells, bo i parant-lo en teulades, als *gaials* dels caps de casa i, per les afores, als camps de conreu», Violant, a Sarroca de Bellera (BCEC XLV, 246); «herbeis, llegums i grans, que la casa recull de les seves hisendes, fins a omplir-ne totes les sitges i *gaials* dels pellers», Joan Lluís (*Els Pastors i les estrelles*, p. 108). Krüger recull *gayáls* 'finestrals de borda' («Luken»), *geyáls* a Tírvia, *gayál* a Talarn, *geyál* «vordere öffnung des futterbodens» a Fígols de la Conca, el mateix amb variant *geál*, *giál* «Luke» (im dachgeschoss, am strohspeicher) a Claret de Tremp (*Die Hochpyr*. A, I, 90, 109, 110, 131).

Tenim encara algunes variants més ilustratives per diversos conceptes. En primer lloc existeix el primitiu *gaya* a la Ribagorçana «finestra de golfa» (Sopeira, *Congr. Int. Ll. Cat.*, 426). D'altra banda el derivat en *-al* apareix també aplicat a obertures de cavitats naturals: *gajal*, parlant de les cavernes o avencs de Salgar, vora el Segre mitjà (a Foradada entre Artesa i Alòs), és una obertura lateral, part de la cova del Bandoler, per allà on s'escola l'aigua que hi entra quan plou (BCEC XII, 1902). Pel Nord el domini del mot ultrapassa francament els límits de Cerdanya, car a l'Alt Arieja *gajals* són dues grans obertures que es fan al graner («scheune»); i en particular Fahrholz ho localitza en pobles situats no lluny d'Ax de les Termes: a Miglòs, Norgat i Junac (*Wohnung u. W. im H. Ariège*, 59, «ouverture dans la grange pour aérer», p. 62).

Com indiquen FKrüger i WvWartburg (*FEW* II, 553b, § 1) es deu tractar d'un derivat en *-ALE* de CAVEA 'cavitat': car també tenim de relacionar-hi Lezinhan *gajel* [aquest CAVEA + ELLU], que significa «cage à barreaux de bois». El que m'ho acaba de provar és que a l'Alta Ribagorça s'ha conservat, amb fo-